

CONSIDERAȚII DOCUMENTARE ASUPRA ASISTENȚEI BOLILOR NERVOASE LA BUCUREȘTI ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

de IOANA CRISTACHE-PANAIT

Deși medicina în primele decenii ale secolului XIX face progrese evidente în Țările Române, despre studiarea bolilor specifice sistemului nervos — centrul diriguitor al corpului, nu se poate vorbi încă. De altfel, nici stadiul european al cercetării bolilor nervoase nu era cu mult mai ridicat. Începuturile asistenței alienațiilor mintali, în Anglia de exemplu, se fixează la sfârșitul secolului al XVIII-lea, iar pentru Franța la începutul celui de al XIX-lea. În aceiași perioadă sînt întîlniți și primii specialiști în Franța, Anglia, Italia, Germania.

Socotindu-li-se o ispășire a unor păcate ereditare, bolnavii erau desconsiderați de societate, nedemni de milă. Despre tratament medical propriu-zis nu se poate spune încă nimic, pentru aceste începuturi. Lanțurile de gît, și mîini, bătaia, pîinea și apa¹⁾ erau condiții ce nu puteau contribui decît la agravarea sănătății celui bolnav de nervi.

În țările noastre, cu toată tratarea neștiințifică a maladiilor psihice și nervoase, se poate remarca de la început o atitudine mai umană, în ceea ce privește comportarea față de oamenii atinși de aceste boli. Încă din secolul XVIII, întîlnim încăperi destinate bolnavilor mintali, precum și lînga folosire a lăcașurilor mănăstirești în același scop. Condițiile acestea de trecere a pacienților într-un mediu liniștit contrastează puternic cu starea de degradare umană a alienațiilor din Europa în secolul XVIII. „Alienații erau socotiți ca infractori, aruncați în închisori grele de către autorități, alături de vagabonzii și criminalii de rînd... Cei agitați și furioși erau legați și izolați în grajduri, sau în cuști pentru nebuni pînă deveneau inofensivi”²⁾.

Ideile asupra cauzelor nebuniei erau diferite. Dr. Felix, analizînd această categorie de boli indica drept cauze ale acestora alcoolismul și pelagra, de aceea el observa un număr redus de alienați în România la începutul

¹⁾ D. Paulian, *Miscellanea*, București, 1940, p. 16.

²⁾ Idem, p. 15—16.

secolului XIX¹⁾. Condițiile economico-sociale de la noi din țară, și în primul rând ignoranța în care era ținut poporul, hrănea existența în mentalitatea sa a unor duhuri rele cu eroul principal — diavolul, care creiază suferința și bolile oamenilor. Dacă bolile, în general, aveau în mintea poporului astfel de cauze, cu atât mai mult tabloul clinic al maladiilor psihice și nervoase se adapta acestor explicații mistice, el impresionând în mod deosebit imaginația populară. Numai diavolul putea să muncească un om în chipul crizelor jalnice și înspăimântătoare de epilepsie; de aceea, singurul tratament consta din: descîntece, sfaturi și slujbe religioase. De altfel, această idee o găsim printre alte concepții referitoare la aceste boli și în restul Europei. În deceniul trei al secolului XIX medicul german Heinroth afirmă „sufletul celui alienat se impregnează cu dracul”²⁾.

Diavolul pătruns în trupul cuiva trebuia alungat, izolînd pe cel bolnav într-un mediu religios. De aceea nu este de mirare că la noi în țară primele așezări spitalicești care au servit ca loc de izolare a nebuluiului din mediul social au fost diferite mănăstiri din București sau din țară, constituindu-se astfel un nou izvor de îmbogățire a călugărilor. Se pare că mulți dintre bolnavii aduși la mănăstiri erau maniaco-depresivi în faza de agitație. Liniștea contribuia la însănătoșirea unora din ei, dînd acestor lăcașuri o reputație deosebită.

Încă din 1765, biv vel banul Constantin Năsturel a făcut cîteva chilii lângă biserica sf. Vineri din București. Ele au servit pentru izolarea bolnavilor mintali nefurioși. „Lecuitorul” bolnavilor de aici era icoana cuvioasei Paraschiva. Spitalul de la sf. Vineri a funcționat și în secolul al XIX-lea. La 20 septembrie 1819, Alexandru Suțu voievod scutește în favoarea acestui așezămînt pe brutarul Nicolae Adam de dajdii și prăvălia lui de fumărit și de dările ce dau alți brutari, precum și de ploconul vătăfului. Această scutire fusese acordată și de vodă Caragea prin cartea din 1813 februarie 10³⁾. Încăperi pentru bolnavii de nervi existau și la mănăstirile sf. Gheorghe Nou, Sărindar și altele. La 22 iulie 1814, vodă Caragea trimite la mănăstirea sf. Gheorghe Nou pe paharnicul Alexandri „smintit de minte”⁴⁾.

Bolnavii furioși erau intermați în chiliile mănăstirii Sărindar. Folosind icoana Maicii Domnului, „făcătoare de minuni”⁵⁾, egumenii mănăstirii luau de la bolnavi ultimele mijloace de existență. Afluența bolnavilor către această mănăstire determinase pe domnitorul N. Mavrogheni să interzică șederea aici a călugărilor, chiliile rămînd numai pentru egumeni, soborul mănăstirii și pentru bolnavii de ambele sexe. Cu timpul domnia intervine în orînduirea bolnavilor în acest așezămînt. La 15 septembrie 1827, domnul Grigorie Ghica poruncește să fie închis la mănăstirea Sărindar nebulul Dumitrache în odaia care „din vechime este orînduită de se ține într-însa nebuni”⁶⁾.

Pe la sfîrșitul deceniului al treilea al secolului XIX majoritatea celor bolnavi de nervi din mănăstirile bucureștene au fost mutați în mănăstirea Negoști.

1) Dr. C. Parhon, *Studii asupra boalelor mintale și nervoase în România*, f. I, Buc., 1910, p. 9.

2) D. Paulian, *op. cit.*, p. 20, 22.

3) V. A. Urechea, *Istoria Romînilor*, vol. III, p. 347.

4) P. G. Samarian, *Medicina și farmacia în trecutul românesc*, vol. III, p. 65.

5) *Idem*, p. 64, 65.

6) P. G. Samarian, *op. cit.*, p. 64—65.

Înaintînd în anii începutului de secol se constată răspîndirea bolilor sistemului nervos și nu este întîmplător pentru o perioadă de pauperizare a populației, la care se adăugau desele calamități ce se abăteau asupra capitalei, teren propice pentru astfel de maladii. Cei ce-și pierdeau echilibrul nervos proveneau în primul rînd din sinul populației nevoiașe. Viața grea pe care o duceau la care se adăuga grozăvia incendiilor, a ciumei, a războaielor, sdruncina cu ușurință sistemul nervos al celui sărac.

Pentru remedierea acestei situații nu puteau fi luate măsuri radicale dat fiind stadiul de dezvoltare a medicinei în prima jumătate a secolului XIX. Bolnavii de nervi erau găsiți pe uliți, gata să-și ridice viața sau prejudiciind liniștea vecinilor și a trecătorilor. Unii, erau trimiși la mănăstiri, de unde lipsiți de supraveghere, fugeau. În 1834, ianuarie 15, Departamentul Vorniciei din Lăuntru, dispune Agiei să caute pe Marin tabacu din București, fugit de la mănăstirea Mărgineni. Este găsit ascuns în podul casei sale și în loc de îngrijire medicală se poruncește „să se certe polițienește — 25 toiege la spate”¹⁾.

Din documentele în care este constatată boala de nervi a unui om reiese că starea de mizerie era una din cauzele cele mai frecvente, la care se mai pot adăuga bolile venrice ș.a. Dobrița, femeia din mahalaua Ceauș Radu, se plînge Comisiei vopselei de negru că bărbatul ei Matache croitorul a înnebunit. Dobrița jeluiește Comisiei că are trei copii mici și sînt toți muritori de foame. Comisia îl trimite la Agie, fiind apoi repartizat la mănăstirea Mărgineni²⁾.

Epistatul mahalalei sf. Vineri, găsește o femeie, Marghioala, umblînd prin mahalala nebună, dînd cu pietre după oameni. Adusă la Comisie mai dă o dovadă de boală. Ia cuțitul de la brîul unui funcționar de Comisie și încearcă să lovească. Femeia aceasta era cu desăvîrșire săracă, nu avea nici măcar unde se locuiască. În noaptea de 9 spre 10 august 1837, o femeie sărmană este surprinsă de Epistatul mahalalei Curtea Veche umblînd pe podul de peste Dîmbovița la dreapta hanului lui Manuc „stînd gata să se arunce în Dîmbovița, zicînd că îl caută pe un copil al ei să-i dea un măr”³⁾.

Acești pacienți găsiți pe stradă erau trimiși la una din mănăstirile: Mărgineni, Cernica, Snagov, Căldărușani etc., dar cîți bolnavi de minte nevăzuți de nimeni nu-și puneau capăt zilelor în apa Dîmboviței, a Herăstrăului sau prin alte mijloace, o confirmare în plus a cuvintelor pline de revoltă ale Dr. Ç. Caracaș pentru o perioadă precedentă „Cîți muncitori, servitori și sărmani, locuitori și străini, prinși de boale și mizerie, lipsiți de ajutorul filantropic din spitale, mor spre nenorocirea familiilor lor și paguba orașului”⁴⁾.

Actele sînt grăitoare în privința neputinței medicilor din acea perioadă față de bolile sistemului nervos. Locuitorii orașului se adresau uneori medicilor iar aceștia se degrevau de răspundere sub cuvînt că nebunia nu este o boală, ci numai o intervenție a diavolului. Comisia de Negru raportează că Matache croitorul ieșit din minți „văzîndu-se și de dumnealui doctor nu i s-au găsit vreo boală asupra-i, decît se află înnebunit”⁵⁾.

¹⁾ Arh. St. Buc., *Politia Bucureștilor*, dos. 2287/1834, f. 1—3.

²⁾ *Idem* f. 13.

³⁾ *Idem*, f. 66, 79.

⁴⁾ Pompei P. Samarian, *O veche monografie sanitară a Munteniei „Topografia Țării Românești”* de Dr. C. Caracaș (1800—1828), Buc. 1937, p. 151.

⁵⁾ Arh. St. Buc., *Politia Bucureștilor*, dos. 2287/1834, f. 13.

Grigorie fiul lui Dan, din satul Herăstrău este bolnav de un an de zile „dar făcându-l cunoscut dumnealui doctorului vopselei au zis că prea puțin este lipsit și așa neluându-i în băgare de seamă jeluirile sale l-au izgonit”¹⁾).

Bolnavii de maladii nervoase aduși la mănăstiri se făceau uneori bine dacă erau în faza incipientă. Celor mai gravi însă, ajunși în mănăstire, lipsiți de îngrijire, neavînd nici măcar pază, li se agrava situația. Gheorghe, unchiul lui Grigorie sin Dan, face cunoscut Vorniciei în anul 1834, că nepotul său, dus de cîteva luni la Snagov, se simte din ce în ce mai rău, fapt pentru care cere stăpînirii să i-l dea în grija sa „să-l duc la mine să-i am purtarea a nu se prăpădi... căci poate să se îneco neavînd om pe lângă el”²⁾).

În februarie 1834, Mihai sin Gheorghe din mahalaua Oborului vechi bolnav de nervi, deși fusese la mănăstirea Cernica „l-au întetit răul, umblă prin mahalale bătînd oameni”³⁾).

În anul 1838 Comitetul Carantinelor, în scopul de a constata apariția ciurmei, cere liste de la Comisiile de vopsele de starea sănătății din fiecare vopsea pe săptămînă⁴⁾. Rapoartele Comisiilor semnate și de doctorii de vopsele: N. Gusi (Vopseaua Neagră), V. Formion (Vopseaua Galbenă), C. Alexandridis (Vopseaua Roșie), A. Carazisu (Vopseaua Albastră), F. Rasti (Vopseaua Verde), dau prețioase informații și asupra bolilor sistemului nervos. Ele sînt destul de diferite chiar pentru această perioadă și au unele denumiri precise: epilepsie, dambila, altele denumiri simptomatice: spasmos, zălizceală etc. Într-o perioadă de șase luni, 1 ianuarie — 1 iulie 1838⁵⁾ printre cele 1548 decese înregistrate în București, 248 au drept cauze una din bolile sistemului nervos menționate și anume: 106 morți de spasmos, 94 de epilepsie, 40 de dambila, 4 apoplexie, 3 de zălizceală și 1 „îneburit”, și anume Sevastița sin Maria văduva din mahalaua Livedea Gospod⁶⁾.

Informațiile găsite în aceste liste prezintă importanță și pentru faptul că dovedesc că în perioada aceasta bolile sistemului nervos erau cunoscute într-un număr destul de mare. Punem la îndoială însă cifrele mari ale deceselor de maladii nervoase. Sînt desigur unele confuzii cauzate de asemănările dintre convulsiile nervoase și cele provocate de alte boli. Așa stînd lucrurile, ele dovedesc încă o dată nepriceperea medicilor în identificarea și îngrijirea bolilor nervoase. În statisticile din 1838 apar în București foarte multe cazuri de boli venerice.

Prin jurnalul Departamentului Credinței din 28 iunie 1838, întărit de domn la 27 octombrie același an, se hotărăște „vremelnicește primirea și ținerea smîntiților din Valahia Mare la Schitul Malamuc... unde se află trimiși și cerșetorii”⁷⁾.

Încă din 5 octombrie 1838⁸⁾, Departamentul din Lăuntru cere domnului ca pentru bolnavii de la Malamuc (mănăstire lângă Gherghița — n. n.) să se orînduiască pe lângă epistatul cu cheltuielile și un doctor care să meargă cel

¹⁾ Arh. St. Buc., Politia Bucureștilor, dos. 2287/1834 f. 13.

²⁾ *Idem*, f. 33.

³⁾ *Idem*, f. 24.

⁴⁾ Arh. St. Buc., *Adm. Com. Carantinelor*, dos. 2376/1838.

⁵⁾ *Idem*, file 13—661.

⁶⁾ *Idem*, file 443—466.

⁷⁾ Arh. St. Buc., *Log. Pricin. Bis.*, dos. 5425/1838, file 6, v, 7, v.

⁸⁾ *Idem*, f. 2 v.

puțin de două ori pe săptămână să-i viziteze și să le dea doctoriile trebuincioase. Cererea aceasta nu este îndeplinită. În schimb, se rezolvă în numai trei zile adresa Departamentului, către Marea Vornicie din 1839, ianuarie 2, „de a se orîndui cu săptămîna cîte doi dorobanți de ai ocîmmuirii județului Ilfov pentru paza celor smintîți de la schitul Malamuc”¹⁾).

Tabloul trist al stării bolnavilor de la Malamuc este relatat într-un raport făcut de Eforia Spitalelor la 23 decembrie 1838, cu ocazia trecerii sub îngrijirea sa a celor internați acolo „Sînt toți mai goli, fără așternut, fără poșlușători, numai cu un îngrijitor și cu un dorobanț, care deabia îi păzesc să nu fugă, grămădiți toți într-o odaie”²⁾. În aceeași adresă se revine asupra necesității unui medic.

Eforia Spitalelor a insistat încă de la preluarea conducerii, pentru mutarea în alt loc a pacienților de la Malamuc, datrîtă faptului că deși se repartizase o sumă de bani pentru a se face reparații clădirii, localul „nu este în stare de a primi ceruta îmbunătățire”³⁾.

În toamna anului 1839 bolnavii de nervi de la schitul Malamuc sînt mutați lîngă vechea mănăstire bucureșteană, Mărcuța, unde se înființează un ospiciu de nebuni și cerșetori pus de asemeni sub auspiciile Eforiei⁴⁾.

În 5 septembrie 1839, se cere încuviințarea domnitorului ca pentru cei 23 de bolnavi de la Institutul Mărcuța să se orînduiască „doctor dumnealui Nicolae Gănescu aflîndu-se cu știință spre a lua în băgare de seamă patimile lor, făcînd deosebire pentru cei mai cu seamă ieșiți din minți și care urmează a se ține în lanțuri precum și sălășluirea și hrana lor cum s-ar cuveni să fie. Fiindcă acum (din neștiință) li se urmează hrana deopotrivă care aceasta poate să-i și vateme”⁵⁾. Cererea de a se da un doctor bolnavilor de nervi este aprobată de domnitor abia în 1840 februarie 10. Doctorul Nicolae Gănescu este numit doctor la Institutul Mărcuța cu leafă de 500 lei pe lună atît pentru pacienții de maladii nervoase cît și pentru cei 60 de cerșetori aflați acolo⁶⁾.

Încăperile de la Mărcuța unde au fost așezați bolnavii de la Malamuc, nu erau cu mult mai bune decît primele. Arhitectul orașului, Heinrich Gottfried Faizer, făcînd o cercetare a odăilor de la Mărcuța în vederea dregeri lor anunță, în mai 1840, Eforia Caselor Făcătoare de Bine că „o parte a încăperilor acestui spital se și află surpată cu totul nemai fiind în stare a primi dregere. Asemenea și la cealaltă parte se află temeliiile așa de putrede și slabe încît nici aceastea nu se pot întrebuița căci numai din vreo vijelie li se poate pricinui surparea”⁷⁾.

După socotelile anului 1840⁸⁾, numărul alienaților a oscilat între 26 și 33. În anul următor găsim 35 de pacienți. Între cheltuielile acestui an sînt menționate, între altele, prețurile a 10 lanțuri cu lacătele lor și 12 cămăși de forță. Desigur, numărul bolnavilor era mic în comparație cu întinderea maladiilor nervoase, dată fiind pînă tîrziu, în a doua jumătate a secolului XIX, neîncrederea față de așezămîntul medical de la Mărcuța.

1) Arh. St. Buc., *Log. princin. Bis.*, dos. 5425/1838, file 38, 43.

2) *Idem*, f. 36, v.

3) *Idem*, f. 45.

4) V. Gomoiu, *Histoire de Marcoutza*, Buc., 1940.

5) Arh. St. Buc., *Log. Princin. Bis.*, dos. 5425/1838, f. 82.

6) *Idem*, f. 86.

7) *Idem*, dos. 2668/1840, f. 2.

8) Dr. C. I. Parhon, *op. cit.*, p. 10.

În 1843, noiembrie 19, se întocmește un regulament de funcționare a Institutului Mărcuța de către forul nou de care depindea — Departamentul Trebilor Bisericești și Instrucției Publice. Regulamentul nu este însă totdeauna respectat, fapt dovedit chiar după 6 ani, în 1849, de protestele conducerii către Departamentul din Lăuntru „ca pe viitor când se va trimite asemenea rânduri de oameni la Institut să binevoiască a porunci dorobanților ca să treacă pe la acest Departament pentru a însemna în condica smintițiilor chiar ziua în care se trimite ei acolo”¹⁾. Aceasta în scopul buneii orînduieții a cheltuielilor. În luna mai a aceluiași an, Departamentul Trebilor Bisericești, protestează din nou că nu se păstrează regulamentul din 1843 și cere ca pacienții de maladii nervoase internați la Mărcuța să fie aduși cu acte doveditoare asupra bolii lor : mărturia doctorului și a mahalagiilor. Au fost aduși unii fără nici o dovadă „și în urmă, după cererea doctorului de acolo, se dovedesc că nu pățimesc de asemenea boală”²⁾. Exemplificarea acestei situații o dă cazul lui Vizanti neamtu, trecut în lista participanților la revoluția din 1848 și care, în urma cercetării sale de către Comisia întocmită pentru tulburătorii liniștei publice, este socotit cu desăvîrșire „lipsit de minte” și trimis la Institutul Mărcuța. Doctorul Gănescu, în urma unor atente cercetări, constată că nu are decît urme de bătaie și nicidecum semne de „smintire de minte”. Cere să-i fie aduse mărturii că numitul Vizanti a fost vreodată dovedit „ca smintit”³⁾.

Înființarea Institutului Mărcuța nu a însemnat că mănăstirile au încetat de a fi folosite ca loc de izolare a bolnavilor de maladii psihice și nervoase. Unele documente din 1849, pe lângă menținerea continuării acestei practici, prezintă cîteva din condițiile găzduirii bolnavilor în mănăstiri, precum și noua concepție a medicilor față de rolul lăcașelor mănăstirești în cazul bolilor nervoase. În martie 1849⁴⁾ primind jalba Tiței, soția lui Hagi Simion din mahalaua Spiridon pentru „smintirea de minte” a fiului ei Ioachim, precum și constatările făcute de Comisia vopselii de Albastru la fața locului, cu mărturia mahalagiilor, Poliția cere Departamentului din Lăuntru să-l trimită pe acest Ioachim la vreo mănăstire. Departamentul hotărăște că pentru a lui îndreptare să fie trimis la mănăstirea Căldărușani. Dr. Atanasie Carazisu găsește cu cale trimiterea lui Ioachim la mănăstire nu pentru izgonirea duhurilor rele, ci pentru că acolo, „mesupărîndu-se, poate să se folosească”.

La mănăstire alienații erau ținuți mulți în aceeași încăpere, iar călugării nu aveau întodeuna o atitudine menită să atenueze suferințele bolnavilor. Această stare reiese clar din porunca făcută atât de Departamentul din Lăuntru cit și de Logofeția Treburilor Bisericești către starețul de la Căldărușani pentru primirea deosebită ce trebuia s-o facă lui Ioachim, fiul lui Hagi Simion „mai cu seamă că numitul se afla din părinți cu bună conduită iar nu din cei de rînd”. Se cere în consecință starețului ca numitul Ioachim „ să se orînduiască într-o deosebită încăpere unde va fi îndeaproape îngrijire a nu se maltrata de către ceilalți frați călugări sau să i se aducă vreo supărare”. Insistența îndeplinirii acestor condiții dovedesc că ele nu erau nici pe departe respectate pentru bolnavii de rînd.

¹⁾ Arh. St. Buc., Min. Interne, Rural-communale, dos. 150/1849, f. 50.

²⁾ *Idem*, f. 124.

³⁾ *Idem*, file 8, 51, 52. Vezi și Ioana Cristache-Panait. *Unele probleme privind situația din București după 13 septembrie 1848*. în „Studii”, an XVI (1963) n. 4 p. 889.

⁴⁾ *Idem*, file 44, 46, 47—49.

Actele vremii confirmă îndărătnicia multora de a îndrepta bolnavii de nervi spre Institutul Mărcuța, preferînd în continuare mănăstirile. Autoritățile au de luptat cu refuzurile de a fi internați la Mărcuța diferiți pacienți arătînd în adresele lor că mai ales în cazuri de boală accentuată mănăstirile nu pot fi de folos. Anica soția lui Vasile, căpitan de foc, din mahalaua Batiștei cere Poliției ca soțul ei care a fost internat „în furia nebuniei” la spitalul Colțea să fie strămutat la mănăstirea Cernica.¹⁾ La solicitarea Poliției către Departamentul din Lăuntru de a rezolva cererea Anichii, Departamentul răspunde în 1849 aprilie 22, că „numitul înțelegîndu-se a fi bîntuit de smintirea minților, apoi trimiterea lui la o mănăstire poate fi vătămătoare și pentru dînsul și pentru cei de acolo, lipsind cuviincioasele mijloace de pază; de aceia orînduiala și trebuința cere ca el să se trimită la institutul Mărcuții unde poate fi îngrijit după toată cuviința”²⁾. Anica, însă, nu se lasă convinsă de argumentele Departamentului. Ea consideră că soțul ei merge spre însănătoșire și „fiîndcă numitul nu este în poziție de a se trimite la Mărcuța”, cere dezlegare să-l ducă la Cernica cu propria ei cheltuială³⁾.

Reiese însă din aceste documente că există o delimitare în folosirea mănăstirilor și a Institutului Mărcuța: furioșii erau trimiși la Mărcuța iar cei puțin atinși de boală continuau să meargă la mănăstire. Dar lăcașurile mănăstirești erau folosite tot mai mult drept locuri de surghiun politic pentru cei ce puneau în pericol stăpînirea, cum este cazul cu detașamentele revoluționare ale ridicării burghezo-democrate de la 1848. De asemenea, erau trimiși la mănăstiri cei ce aveau o comportare supărătoare în familie. Astfel, în februarie 1849⁴⁾, Alexe sin Mihai din mahalaua Scaunelor primește aprobare de la Căimăcămie să trimită pe fiul său Ștefan în vîrstă de 18 ani la mănăstirea Căldărușani, pentru că are „proaste purtări”. Să fie ținut acolo vremelnicește „pînă își va lua îndreptare și atunci iarăși prin a mea reclamație voi cere a lui slobozire” în 1849 martie⁵⁾, Tarsache Vișoreanu, fiul răposatului agă Constantin Vișoreanu din mahalaua Antim este trimis de Căimăcămie la mănăstirea Cernica, după cererea vărului său Ioan Vișoreanu, căci din cauza beției a căzut într-o stare de totală decădere, și după cum arată vărul său „o asemenea stare a unui fecior de boier este defăimătoare nu numai pentru sine și familiei sale, ci și chiar neamului boieresc, cînd îl privește obștea prin cîrciumi rupt, dărăpănat și de multe ori căzut pe poduri fără simțire”.

La Institutul Mărcuța sînt trimiși pacienții de boli nervoase într-o stare îngrijorătoare, nu numai din București, ci din întreaga țară. În anul 1849, Ioniță Mărculescu, din mahalaua Popa Nan, îngrijitorul de la Institutul Mărcuța⁶⁾ primește numeroase adrese din partea Departamentului din Lăuntru pentru primirea în Institut a bolnavilor de nervi din diferite județe, trimiși de cîrmuirile respective. Astfel, la 8 martie 1849, este trimisă la Mărcuța, Uța fata din Giurgiu-smintită-ca „să se ție în Institut sub cuvenita pază și orînduială întocmită pentru asemenea smintîți”⁷⁾. La 13 aprilie

1) Arh. St. Buc., *Min. de Interne. Rural Comunale*, dos. 150/1849, f. 89.

2) *Idem*, f. 90.

3) *Idem*, f. 112.

4) *Idem*, file 56, 58.

5) *Idem*, file 92, 94.

6) Arh. St. Buc., *Min. de Interne. Comunale*, dos. 289/1848, f. 16.

7) *Idem*, *Min. de Interne. Rural Comunale*, dos. 150/1849, file 15—17.

1849, este înaintat la Mărcuța, Busuioc locuitor din satul Prundu, județul Ilfov „smintit de mințile sale“ cu dovada doctorului județului „pentru a lui smintire”¹⁾. În iulie 1849, la cererea cîrmuirii județului Mehedinți, este internat la Mărcuța, Stan Troncea, birnicul, din satul Obârșia“, care se află „smintit de minte”²⁾. În aceeași categorie este trimis la Institut Ion Ciobanul din județul Ialomița, care, după mărturia ciobanilor din satul Ciocănești, era originar din satul Gustea, ținutul Sibiului³⁾. În 28 septembrie 1849, îngrijitorul de la Mărcuța este anunțat că i se trimite „Petre zet unchiaș Ilie — satul Stîlpeni, județul Muscel, fiind smintit de minte”⁴⁾. Documentele acestea ca și multe altele din perioada respectivă, atestă că majoritatea celor atinși de maladiile nervoase erau oameni simpli, sărmani din orașele și satele țării, care urmau să primească la Mărcuța tratamentul pe care știința medicală de atunci îl putea da.

---

1) Arh. St. Buc., Min. de Interne. Rural Comunale dos. 150/1849 file 84—86.

2) *Idem*, file 205—206.

3) *Idem*, file, 242, 263.

4) *Idem*, f. 269.